

Η

ΕΝΙΑΙΑ ΑΡΧΗ ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΣΥΜΒΑΣΕΩΝ

2^ο ΚΛΙΜΑΚΙΟ

Συνήλθε στις 16 Μαΐου 2022 με την εξής σύνθεση: Αικατερίνη Ζερβού, Πρόεδρος, Βικτωρία Πισμίρη – Εισηγήτρια και Χρυσάνθη Ζαράρη, Μέλη.

Για να εξετάσει την από 07.04.2022 με Γενικό Αριθμό Κατάθεσης (ΓΑΚ) ΑΕΠΠ 510/08.04.2022 Προδικαστική Προσφυγή του οικονομικού φορέα «.....» (εφεξής η «προσφεύγουσα»), που εδρεύει στ... .., οδός, αρ., όπως νόμιμα εκπροσωπείται.

Κατά τ... .., (εφεξής η «αναθέτουσα αρχή»), όπως νόμιμα εκπροσωπείται.

Με την προδικαστική προσφυγή, η προσφεύγουσα αιτείται να ακυρωθεί εν όλω ή υπ' αρ. πρωτ. Διακήρυξη της αναθέτουσας αρχής (εφεξής η «προσβαλλομένη»), άλλως να ακυρωθεί ο προσβαλλόμενος με την υπό κρίση προσφυγή όρος αυτής.

Η συζήτηση άρχισε, αφού άκουσε την Εισηγήτρια

Αφού μελέτησε τα σχετικά έγγραφα

Σκέφτηκε κατά το Νόμο

1. Επειδή, για την άσκηση της κρινόμενης προσφυγής, έχει καταβληθεί το νόμιμο παράβολο σύμφωνα με τα άρθρα 363 του Ν. 4412/2016 και 5 του Π.Δ. 39/2017, ποσού 15.000,00 ευρώ (βλ. ηλεκτρονικό παράβολο με κωδικό και την εκτύπωση από τη σελίδα της Γενικής Γραμματείας Πληροφοριακών Συστημάτων του Υπουργείου Οικονομικών με την ένδειξη «ΔΕΣΜΕΥΜΕΝΟ»), το οποίο και υπολογίζεται με βάση την εκτιμώμενη αξία της σύμβασης, ήτοι 4.717.741,94€ μη συμπεριλαμβανομένου ΦΠΑ.

2. Επειδή η αναθέτουσα αρχή με την υπ' αρ. πρωτ. Διακήρυξη προκήρυξε ηλεκτρονικό διαγωνισμό μέσω του ΕΣΗΔΗΣ για την

Αριθμός απόφασης : 735/2022

επιλογή αναδόχου κατασκευής του έργου «.....» προϋπολογιζόμενης δαπάνης 4.717.741,94€ χωρίς ΦΠΑ με κριτήριο ανάθεσης την πλέον συμφέρουσα από οικονομική άποψη προσφορά μόνο βάσει τιμής (χαμηλότερη τιμή). Η ως άνω Διακήρυξη αναρτήθηκε στο Κεντρικό Μητρώο Δημοσίων Συμβάσεων (Κ.Η.Μ.ΔΗ.Σ) στις 23.03.2022 με ΑΔΑΜ, καθώς και στη διαδικτυακή πύλη του ΕΣΗΔΗΣ, όπου έλαβε α/α

3. Επειδή, ο διαγωνισμός, ενόψει του αντικειμένου του, της συνολικής εκτιμώμενης αξίας της σύμβασης, χωρίς ΦΠΑ, της νομικής φύσης και της δραστηριότητας που ασκεί και του χρόνου εκκίνησης της διαγωνιστικής διαδικασίας, υπάγεται στις διατάξεις του Ν. 4412/2016, η κρινόμενη διαφορά διέπεται από τις διατάξεις του Βιβλίου IV του νόμου αυτού, η δε ΑΕΠΠ και ήδη ΕΑΔΗΣΥ, ενώπιον της οποίας ασκείται η προσφυγή, είναι αρμόδια για την εξέτασή της.

4. Επειδή η υπό εξέταση προδικαστική προσφυγή α) έχει ασκηθεί εμπρόθεσμα, καθόσον κατατέθηκε στις 07.04.2022 στον ηλεκτρονικό τόπο του διαγωνισμού, η δε προσβαλλομένη Διακήρυξη αναρτήθηκε στις 23.03.2022 στο ΚΗΜΔΗΣ, η δε προσφεύγουσα δηλώνει στην προσφυγή της ότι έλαβε πλήρη και πραγματική γνώση αυτής στις 28.03.2022, β) με τη χρήση του τυποποιημένου εντύπου του Παραρτήματος Ι του π.δ. 39/2017 και γ) κοινοποιήθηκε στην ΑΕΠΠ και ήδη ΕΑΔΗΣΥ από την προσφεύγουσα αυθημερόν με μήνυμα ηλεκτρονικού ταχυδρομείου.

5. Επειδή στις 08.04.2022 η αναθέτουσα αρχή προέβη σε κοινοποίηση της υπό εξέταση προσφυγής, δια μέσου της λειτουργικότητας «επικοινωνία» του ΕΣΗΔΗΣ προς τους ενδιαφερόμενους, σύμφωνα με το άρ. 365, παρ. 1, σημ. α' του Ν. 4412/2016 και το άρ. 9, παρ. 1, σημ. α' του π.δ. 39/2017.

6. Επειδή, με την υπ' αρ. 738/2022 Πράξη της Προέδρου του 2^{ου} Κλιμακίου ορίσθηκε Εισηγητής και ημερομηνία συζήτησης, κλήθηκε δε η αναθέτουσα αρχή να υποβάλει τις απόψεις της επί της υπό εξέταση προσφυγής και του αιτήματος αναστολής- χορήγησης προσωρινών μέτρων.

7. Επειδή στις 12.04.2022 εκδόθηκε η υπ' αρ. Α275/2022 απόφαση της ΑΕΠΠ και ήδη ΕΑΔΗΣΥ η οποία έκανε δεκτό το αίτημα παροχής προσωρινής

προστασίας και ανέστειλε την πρόοδο της διαγωνιστικής διαδικασίας έως την έκδοση οριστικής απόφασης επί της υπό κρίση προδικαστικής προσφυγής.

8. Επειδή στις 15.04.2022 η αναθέτουσα αρχή κοινοποίησε δια μέσω της λειτουργικότητας «επικοινωνία» του ΕΣΗΔΗΣ και με ηλεκτρονικό μήνυμα προς την ΕΑΔΗΣΥ αίτηση περί ανάκλησης της υπ' αρ. Α275/12.04.2022 απόφασης της ΕΑΔΗΣΥ, ωστόσο δεν προβλέπεται στο οικείο θεσμικό πλαίσιο έστω σχετικό «ένδικο βοήθημα» ή αίτηση» κατά αποφάσεων επί προσωρινών μέτρων της ΕΑΔΗΣΥ (βλ. την από 21.09.2021 Πράξη προσωρινής διαταγής του Α Ακυρωτικού τμήματος του Διοικητικού Εφετείου Θεσσαλονίκης με την οποία απορρίφθηκε σχετικό παρεμφερές αίτημα επί της με αρ. Α394/2021 Απόφασης του 1^{ου} Κλιμακίου της ΑΕΠΠ). Η δε εξέταση των εκατέρωθεν ισχυρισμών που περιλαμβάνονται στην αίτηση και τις απόψεις της αναθέτουσας αρχής, ως και στα υποβληθέντα υπομνήματα της προσφεύγουσας, ενόψει του απαραδέκτου της αίτησης, παρέλκει ως αλυσιτελής, σε αμφότερα δε περιλαμβάνονται ισχυρισμοί επί του μόνου λόγου της προσφυγής που επαναλαμβάνονται με τις εξετασθείσες απόψεις επί της προδικαστικής προσφυγής και του εξετασθέντος υπομνήματος. Σε κάθε περίπτωση, σημειώνεται ότι η επίκληση ισχυρισμού περί κινδύνου απώλειας κονδυλίων της Ε.Ε. παγίως δεν γινόταν δεκτός ως επιτακτικός λόγος δημοσίου συμφέροντος, ώστε να αιτιολογήσει νομίμως την απόρριψη αιτήματος παροχής προσωρινής προστασίας και τούτο διότι, σε αντίθετη περίπτωση, η εκάστοτε αναθέτουσα αρχή θα μπορούσε νομίμως να ματαιώνει τις ίδιες τις επιταγές του δικαίου της Ένωσης περί δικαιώματος προσωρινής προστασίας (ΕΑ 817/2008, 233/2008, κ.α, *Φ. Αρναούτογλου* «Η αίτηση ασφαλιστικών μέτρων του ν. 3886/2010», Εκδόσεις ΝΟΜΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ, 2^η έκδοση, παρ. 406, σελ. 254).

9. Επειδή η αναθέτουσα αρχή κοινοποίησε στις 26.04.2022 δια μέσω της λειτουργικότητας «επικοινωνία» του ΕΣΗΔΗΣ τις υπ' αρ. πρωτ. 13947/26.04.2022 απόψεις της.

10. Επειδή στις 03.05.2022 προσφεύγουσα κοινοποίησε δια μέσω της λειτουργικότητας «επικοινωνία» του ΕΣΗΔΗΣ το υπόμνημά της

εμπροθέσμως, ήτοι την αμέσως επόμενη εργάσιμη ημέρα της προβλεπόμενης στο άρ. 365, παρ. 1 τελ. εδάφιο του Ν. 4412/2016 προθεσμίας.

11. Επειδή, η επίμαχη Διακήρυξη έχει ως αντικείμενο την επιλογή αναδόχου κατασκευής του έργου με αντικείμενο, σύμφωνα με το άρ. 11.3 αυτής, την «.....».

12. Επειδή, όσον αφορά τη θεμελίωση του εννόμου συμφέροντος για την άσκηση προδικαστικής προσφυγής κατά όρων διακήρυξης, ο προσφεύγων πρέπει να επικαλεσθεί άμεση βλάβη από τον όρο της διακήρυξης, ο οποίος παραβιάζει κατ' αυτόν τους κανόνες που αφορούν τις προϋποθέσεις συμμετοχής στο διαγωνισμό, τη διαδικασία επιλογής του αναδόχου ή τα εφαρμοστέα για την ανάδειξη του κριτήρια, σε σημείο που να αποκλείει ή να καθιστά ουσιωδώς δυσχερή τη συμμετοχή του στον διαγωνισμό. Η βλάβη αυτή που επικαλείται ο προσφεύγων, ως βασικό στοιχείο της θεμελίωσης του εννόμου συμφέροντος, πρέπει να ανάγεται σε συγκεκριμένα και αρκούντως εξειδικευμένα πραγματικά περιστατικά αφορώντα τη νομική ή την πραγματική κατάσταση του προσφεύγοντος, που αποκλείουν ή καθιστούν υπερβολικά δυσχερή τη συμμετοχή του στο διαγωνισμό (βλ. ΕΑ ΣτΕ 148/2016 Ολομ., ΕΑ ασφ. Μ. 415/2014, *Δημήτριο Γ. Ράικο*, Δίκαιο Δημοσίων Συμβάσεων, Γ' έκδοση, Εκδόσεις Σάκκουλα Αθήνα-Θεσσαλονίκη, 2019, σελ. 762, με τις εκεί παραπομπές). Επιπλέον, για τη θεμελίωση του εννόμου συμφέροντος και της κατ' άρ. 346 και 360 παρ. 1 του Ν. 4412/2016 βλάβης του προσφεύγοντος, για την προσβολή των όρων διακήρυξης αρκεί κατ' αρχήν η επίκληση της ιδιότητας του ενδιαφερομένου και δυνάμενου προς συμμετοχή στον διαγωνισμό και δεν απαιτείται η επίκληση, πολλώ δε μάλλον η απόδειξη, πλήρωσης των κριτηρίων ποιοτικής επιλογής που συνδέονται με το δικαίωμα συμμετοχής της προσφεύγουσας, απαίτηση η οποία συνδέεται με επόμενο στάδιο της διαγωνιστικής διαδικασίας, η δε απόδειξη της κατά το παρόν στάδιο προσβολής των όρων της διακήρυξης θα συνεπαγόταν περιπλοκές και δυσχέρειες στην επιδιωκόμενη προδικαστική προστασία (βλ. ΔΕφΠατρών Ν25/2019, σκ.10).

13. Επειδή, η προσφεύγουσα ισχυρίζεται ότι είναι επιχείρηση δραστηριοποιούμενη, μεταξύ άλλων, στους κλάδους της οδοποιίας και των

ασφαλοστρώσεων, καθώς και της ανάπλασης κοινοχρήστων χώρων, οι οποίοι σχετίζονται με το αντικείμενο της υπό ανάθεση σύμβασης, προτίθετο δε να συμμετάσχει στον επίμαχο διαγωνισμό είτε με αποκλειστικά δικές της δυνάμεις, είτε με στήριξη στην ικανότητα τρίτων φορέων (παροχή δάνειας εμπειρίας), είτε υπό τη μορφή ένωσης ή κοινοπραξίας με άλλον/ους οικονομικό/ούς φορέα/είς. Ειδικότερα, στην προσφυγή της αναφέρει ότι έχει εκτελέσει κατά τα τελευταία έτη τα έργα «.....», «.....», «.....» και «.....». Συναφώς, αναφέρει ότι είναι εγγεγραμμένη στο Μητρώο Εργοληπτικών Επιχειρήσεων (Μ.Ε.ΕΠ.), στις κατηγορίες, μεταξύ άλλων, ΟΙΚΟΔΟΜΙΚΑ και ΗΛΕΚΤΡΟΜΗΧΑΝΟΛΟΓΙΚΑ, ενώ, μολονότι είναι εγγεγραμμένη στην 2η τάξη, διαθέτει όρια οικονομικής και χρηματοοικονομικής επάρκειας και τεχνικής και επαγγελματικής ικανότητας 3ης τάξης σύμφωνα με τα προβλεπόμενα στο Π.Δ. 71/2019 και ότι διαθέτει έμπειρο και κατάλληλα εκπαιδευμένο διοικητικό και τεχνικό προσωπικό, ικανό για την εκτέλεση του υπό ανάθεση έργου, καθώς και πληθώρα οχημάτων και μηχανημάτων έργου. Σύμφωνα δε με το άρθρο 22.Β της επίμαχης Διακήρυξης *«Καταλληλότητα για την άσκηση της επαγγελματικής δραστηριότητας» «Όσον αφορά την καταλληλότητα για την άσκηση της επαγγελματικής δραστηριότητας, απαιτείται οι οικονομικοί φορείς να είναι εγγεγραμμένοι στο σχετικό επαγγελματικό μητρώο που τηρείται στο κράτος εγκατάστασής τους. Ειδικά οι προσφέροντες που είναι εγκατεστημένοι στην Ελλάδα απαιτείται να είναι εγγεγραμμένοι στο Μητρώο Εργοληπτικών Επιχειρήσεων (Μ.Ε.ΕΠ.) ... Απαιτείται η εγγραφή στο Μητρώο Εργοληπτικών Επιχειρήσεων (ΜΕΕΠ) στην κατηγορία έργων ΟΙΚΟΔΟΜΙΚΑ και ΗΛΕΚΤΡΟΜΗΧΑΝΟΛΟΓΙΚΑ.»*. Όπως δε βασίμως υποστηρίζει η προσφεύγουσα, είναι εγγεγραμμένη στο Μ.Ε.ΕΠ., όπως τούτο προκύπτει και κατόπιν σχετικής αναζήτησης στην ιστοσελίδα της Γενικής Γραμματείας Υποδομών (βλ.) με τα στοιχεία της, ειδικότερα δε αναγράφεται στην καρτέλα «Κατηγορίες Έργου» των «Στοιχείων Μέλους ΜΕΕΠ», μεταξύ άλλων, «ΟΙΚΟΔΟΜΙΚΑ», «ΗΛΕΚΤΡΟΜΗΧΑΝΟΛΟΓΙΚΑ». Εν συνεχεία, η προσφεύγουσα υποστηρίζει ότι διαθέτει τα Πιστοποιητικά διασφάλισης ποιότητας ISO που ειδικότερα αναφέρει στην προσφυγή της, ήτοι -ΣΥΣΤΗΜΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ ΠΟΙΟΤΗΤΑΣ σύμφωνα με το πρότυπο ΕΛΟΤ EN ISO 9001:2015, με ημερομηνία λήξης 11/03/2024, - ΣΥΣΤΗΜΑ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗΣ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ σύμφωνα με το πρότυπο ΕΛΟΤ EN ISO

14001:2015, με ημερομηνία λήξης 11/03/2024, - ΣΥΣΤΗΜΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ ΥΓΕΙΑΣ ΚΑΙ ΑΣΦΑΛΕΙΑΣ ΣΤΗΝ ΕΡΓΑΣΙΑ σύμφωνα με το πρότυπο ΕΛΟΤ EN ISO 45001:2018, με ημερομηνία λήξης 11/03/2024, - ΣΥΣΤΗΜΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ ΟΔΙΚΗΣ ΑΣΦΑΛΕΙΑΣ σύμφωνα με το πρότυπο ΕΛΟΤ EN ISO 39001:2012, με ημερομηνία λήξης 16/12/2023, - ΣΥΣΤΗΜΑ ΕΝΕΡΓΕΙΑΚΗΣ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ σύμφωνα με το πρότυπο ΕΛΟΤ EN ISO 50001:2018, με ημερομηνία λήξης 23/12/2023, - ΣΥΣΤΗΜΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ ΚΑΤΑ ΤΗΣ ΔΩΡΟΔΟΚΙΑΣ σύμφωνα με το πρότυπο ΕΛΟΤ EN ISO 37001:2017, με ημερομηνία λήξης 24/01/2024, - ΣΥΣΤΗΜΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ ΑΣΦΑΛΕΙΑΣ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΩΝ σύμφωνα με το πρότυπο ΕΛΟΤ ISO/IEC 27001:2013, με ημερομηνία λήξης 27/01/2024, -ΣΥΣΤΗΜΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΗΣ ΣΥΝΕΧΕΙΑΣ σύμφωνα με το πρότυπο ISO 22301:2019, με ημερομηνία λήξης 27/12/2023, τα οποία και προσκομίζει με αυτήν. Ακόμη, ισχυρίζεται ότι θα λάμβανε μέρος στον επίμαχο διαγωνισμό, για τον οποίον εκδήλωσε ενδιαφέρον, πραγματοποιώντας επί τόπου του έργου επίσκεψη στις 29.03.2022, ωστόσο, η εισαγωγή στη Διακήρυξη του πιστοποιητικού κατά το Πρότυπο SA 8000, ως κριτηρίου επιλογής υποστηρίζει ότι της προκαλεί ιδιαίτερη δυσχέρεια, έως και αδυναμία συμμετοχής στον διαγωνισμό. Πράγματι, από τον ηλεκτρονικό φάκελο του διαγωνισμού προκύπτει ότι στις 28.03.2022 απέστειλε δια μέσω της λειτουργικότητας «Επικοινωνία» του ΕΣΗΔΗΣ το από 28.03.2022 αίτημά της με θέμα *«Αίτημα συμμετοχής στην επίσκεψη-ενημέρωση στο πλαίσιο του διαγωνισμού : «.....»*, η οποία απαιτείτο υποχρεωτικά από το άρ. 22.Α.4 (ι) της Διακήρυξης. Αβασίμως δε η αναθέτουσα αρχή ισχυρίζεται ότι στον διαγωνισμό υπεβλήθησαν δύο (2) προσφορές και ότι *«δεν συμμετείχε ο προσφεύγων οικονομικός φορέας, παρότι είχε δυνατότητα συμμετοχής με διατύπωση επιφύλαξης ως προς τη νομιμότητα του προσβαλλόμενου με την προσφυγή του όρου της διακήρυξης»* δοθέντος ότι ακριβώς το έννομο συμφέρον της προσφεύγουσας βασίζεται στο γεγονός ότι η Διακήρυξη περιλαμβάνει όρο ο οποίος αποκλείει παρανόμως τη συμμετοχή της στο διαγωνισμό ή καθιστά ανέφικτη την εκ μέρους της υποβολή προσφοράς καθότι, ως δηλώνει, δεν διαθέτει το επίμαχο πιστοποιητικό που συμπεριλαμβάνεται στα κριτήρια επιλογής, βάλλοντας κατά του σχετικού όρου της Διακήρυξης προβάλλοντας ειδικούς και συγκεκριμένους ισχυρισμούς (πρβλ. ΣτΕ 1259/2019, 4606/2012, 1987/2011,

πρβλ. επίσης ΣτΕ 4039,1650/2009, 2982/2008, επίσης Δ.Ε.Κ. απόφαση της 12-02-2004, C-230/02, Grossmann Air Service, Συλλογή 2004, σελ. Ι - 1829, σκέψεις 39 και 40). Επομένως, βάσει των ανωτέρω, μετ' εννόμου συμφέροντος ασκείται η υπό κρίση προδικαστική προσφυγή.

14. Επειδή, με τον μόνο λόγο της υπό κρίση προσφυγής η προσφεύγουσα ισχυρίζεται ότι, εφόσον η αναθέτουσα αρχή επιλέξει να συμπεριλάβει πρότυπα διασφάλισης ποιότητας, τότε θα πρέπει αυτή να συνάδει με τις γενικές αρχές που εφαρμόζονται στις διαδικασίες σύναψης δημοσίων συμβάσεων, σύμφωνα με το άρθρο 18 του ν. 4412/2016 (άρθρο 18 της Οδηγίας 2014/24/ΕΕ), συγκεκριμένα, η πρόβλεψη μίας τέτοιας απαίτησης πρέπει να διέπεται από τις αρχές της αναλογικότητας και της αντικειμενικής συνάφειας του κριτηρίου επιλογής με το αντικείμενο και το σκοπό της υπό ανάθεση σύμβασης, ερμηνευόμενες πάντοτε υπό το πρίσμα της προστασίας του αποτελεσματικού, βιώσιμου και ουσιώδους ανταγωνισμού, η δε συμμόρφωση ενός κριτηρίου επιλογής με τις ως άνω αρχές καθίσταται επιτακτικότερη στην περίπτωση που η απαίτηση προβλέπεται ως υποχρεωτική επί ποινή αποκλεισμού. Εν προκειμένω, υποστηρίζει ότι από τα απαιτούμενα στο άρθρο 22.Ε Πιστοποιητικά, το υπό ε' *Πιστοποιητικό Διαχείρισης Εταιρικής Κοινωνικής Υπευθυνότητας SA 8000 ή ισοδύναμο* κρίνεται ότι ουδόλως σχετίζεται, αλλά ούτε είναι ανάλογο με το αντικείμενο της υπό ανάθεση σύμβασης, το οποίο αφορά την εκτέλεση εργασιών ανάπλασης και συγκεκριμένα εργασίες πλακόστρωσης, φύτευση και συντήρηση χώρων πρασίνου και κατασκευαστικές εργασίες για έργα οδοστρωσίας και ασφαλτόστρωσης. Συναφώς, υποστηρίζει ότι η απαίτηση οι συμμετέχοντες οικονομικοί φορείς να διαθέτουν *Πιστοποιητικό Διαχείρισης Εταιρικής Κοινωνικής Υπευθυνότητας SA 8000 ή ισοδύναμο* είναι απολύτως αδικαιολόγητη και δυσανάλογη καθότι αυτό συνιστά πρότυπο που θέτει τις προδιαγραφές για τη βελτίωση των εργασιακών συνθηκών και τη διασφάλιση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και το οποίο απαιτεί η παραγωγή και η παροχή υπηρεσιών να πραγματοποιείται με ορθό και ηθικά αποδεκτό τρόπο, καθορίζει δε τις απαιτήσεις όσον αφορά την υγεία και την ασφάλεια, την παιδική εργασία, την εξαναγκασμένη εργασία, την ελευθερία συμμετοχής σε συλλογικά όργανα και το δικαίωμα συλλογικής διαπραγμάτευσης, τις ώρες

εργασίας, τις βασικές αποδοχές, τις διακρίσεις, τον έλεγχο προμηθευτών και υπεργολάβων. Ωστόσο, υποστηρίζει ότι οι απαιτήσεις του Προτύπου SA 8000 κατοχυρώνονται, διασφαλίζονται και υπερκαλύπτονται πλέον αποτελεσματικά από το εθνικό νομικό μας σύστημα εκ του όλου πλέγματος διατάξεων και επάλληλων συστημάτων του Συντάγματος, της εργατικής, κοινωνικοασφαλιστικής και συνδικαλιστικής νομοθεσίας, συλλογικών συμβάσεων εργασίας, δικαίου δημοσίων συμβάσεων και αρμοδιοτήτων των οικείων ελεγκτικών μηχανισμών κ.λπ., αλλά και από τη διεθνή και ενωσιακή νομοθεσία και ότι στην ίδια την προσβαλλόμενη περιλαμβάνονται ήδη όροι που υπερκαλύπτουν τις απαιτήσεις αυτού το προτύπου, όπως το άρθρο 22.Α που αφορά τους λόγους αποκλεισμού, αλλά και τα επίσης απαιτούμενα Πιστοποιητικά διαχείρισης ποιότητας σύμφωνα με το πρότυπο ISO 9001:2015 και Περιβαλλοντικής διαχείρισης ISO 14001:2015. Συναφώς, παραθέτει αποφάσεις της ΑΕΠΠ, δυνάμει των οποίων έχει κριθεί ότι η απαίτηση πιστοποίησης κατά το Πρότυπο SA 8000 είναι από μόνη της αδικαιολόγητη και δυσανάλογη, ισχυριζόμενη ότι η τεθείσα απαίτηση επί ποινή αποκλεισμού του Πιστοποιητικού κατά το Πρότυπο SA 8000 από την προσβαλλόμενη Διακήρυξη είναι παράνομη, αδικαιολόγητη και δυσανάλογη, ενώ παραβιάζει τις αρχές της αναλογικότητας, της σχετικότητας και της ελευθερίας του ανταγωνισμού. Εν συνεχεία, υποστηρίζει ότι, λόγω της υπερκάλυψης των απαιτήσεων του συγκεκριμένου προτύπου από την εθνική, ενωσιακή και διεθνή νομοθεσία, αλλά και από τους όρους που τίθενται σε πληθώρα Διακηρύξεων για την ανάθεση δημοσίων έργων, είναι ελάχιστες οι εργοληπτικές επιχειρήσεις που διαθέτουν τέτοια πιστοποίηση, με αποτέλεσμα να περιορίζεται σημαντικά ο αριθμός των οικονομικών φορέων που μπορούν να λάβουν μέρος στον επίμαχο Διαγωνισμό και ότι ο περιορισμός και η νόθευση του ανταγωνισμού επιτείνονται με τον όρο που τίθεται στο τελευταίο εδάφιο του άρθρου 22.Ε, σύμφωνα με τον οποίο: *«Σε περίπτωση ένωσης οικονομικών φορέων, οι παραπάνω ελάχιστες απαιτήσεις θα πρέπει να καλύπτονται από κάθε μέλος της ένωσης»* και ότι, ως εκ τούτου, αποκλείονται από τη συμμετοχή και οι οικονομικοί φορείς που προτίθεντο να συμμετάσχουν στο Διαγωνισμό σε ένωση με έτερο οικονομικό φορέα που διαθέτει τη συγκεκριμένη πιστοποίηση. Συναφώς, υποστηρίζει ότι η ουσιώδης δυσχέρεια συμμετοχής της στο Διαγωνισμό, έως και ο αποκλεισμός της από τη

συμμετοχή, επιτείνεται από το γεγονός ότι στο άρθρο 22.ΣΤ περί στήριξης στις ικανότητες άλλων φορέων, δεν προβλέπεται ρητώς η δυνατότητα παροχής δάνειας εμπειρίας για την πλήρωση του κριτηρίου του άρθρου 22.Ε περί των Προτύπων διασφάλισης ποιότητας και περιβαλλοντικής διαχείρισης και ότι στο εν λόγω άρθρο προβλέπεται δυνατότητα στήριξης στις ικανότητες άλλων φορέων για την πλήρωση των κριτηρίων της οικονομικής και χρηματοοικονομικής επάρκειας και των σχετικών με την τεχνική και επαγγελματική ικανότητα, με ειδικότερες αναφορές για κάθε κριτήριο, χωρίς όμως να γίνεται καμία αναφορά για το κριτήριο του άρθρου 22.Ε, κατά συνέπεια να αποκλείονται από τη συμμετοχή στο Διαγωνισμό και όσοι οικονομικοί φορείς προτίθεντο να καλύψουν το συγκεκριμένο κριτήριο περί των Προτύπων διασφάλισης ποιότητας και περιβαλλοντικής διαχείρισης με στήριξη στις ικανότητες τρίτων οντοτήτων.

15. Επειδή η αναθέτουσα αρχή με τις απόψεις της επί του μόνου λόγου της προσφυγής υποστηρίζει ότι *«ι. α. Καταρχήν πρέπει να σημειωθεί ότι το Πιστοποιητικό Διαχείρισης Εταιρικής Κοινωνικής Υπευθυνότητας SA 8000 είναι ένα από τα πλέον αναγνωρίσιμα πρότυπα διεθνώς, το οποίο περιέχει τις απαιτήσεις για Σύστημα Διαχείρισης της Εταιρικής Κοινωνικής Ευθύνης, παρέχοντας παράλληλα κίνητρα για τη διαρκή βελτίωση των εργασιακών συνθηκών στην επιχείρηση, η οποία θα το εφαρμόσει. Το πρότυπο εκδόθηκε για πρώτη φορά από τον SAI (Social Accountability International) το 1997, αναθεωρήθηκε το 2001 και εκδόθηκε για τρίτη φορά το 2008. Παρέχει μία κατανοητή και ευρύτατα αποδεκτή βάση για τη διασφάλιση δίκαιων και με σεβασμό προς τον άνθρωπο συνθηκών εργασίας. Βασιζόμενο στα πρότυπα του International Labour Organisation (I.L.O) και της συνθήκης του ΟΗΕ για τα ανθρώπινα δικαιώματα (UN Human Rights Convention), είναι το ευρέως αποδεκτό και βιώσιμο σύστημα ηθικής διαχείρισης του εργασιακού περιβάλλοντος. β. Η επιλογή του εν λόγω πιστοποιητικού ή ισοδύναμου αυτού, ως προϋπόθεσης συμμετοχής στον επίμαχο διαγωνισμό, τελεί σε ευθεία συμμόρφωση προς τα προβλεπόμενα στο άρθρο 18 παρ. 2 του ν. 4412/2016 και στο Παράρτημα Χ («ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΤΩΝ ΝΟΜΟΘΕΤΗΜΑΤΩΝ ΚΥΡΩΣΗΣ ΔΙΕΘΝΩΝ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΚΑΙ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΩΝ ΣΥΜΒΑΣΕΩΝ ΠΟΥ ΑΝΑΦΕΡΟΝΤΑΙ ΣΤΗΝ ΠΑΡΑΓΡΑΦΟ 2 ΤΟΥ ΑΡΘΡΟΥ 18»)* του

Προσαρτήματος Α' του ως άνω νόμου. γ. Περαιτέρω, η επιλογή του εν λόγω πιστοποιητικού συνδέεται άρρηκτα με τη φύση του υπό ανάθεση αντικειμένου, ήτοι την «.....», έργου συγχρηματοδοτούμενου από την Ευρωπαϊκή ένωση στα πλαίσια του ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ (.....) και από το Πράσινο Ταμείο, το οποίο (έργο) αποτελεί τμήμα του συνολικού προγράμματος και εξυπηρετεί σκοπούς δημοσίου συμφέροντος που αναλύουμε ανωτέρω στο ιστορικό των παρουσών απόψεών μας και αφορούν στην προώθηση της βιώσιμης αστικής ανάπτυξης, στην ανάδειξη του ως μνημείου τεράστιας πολιτιστικής αξίας και στην ορθολογική διαχείριση του νερού μέσω της αξιοποίησης του ανωτέρω ρωμαϊκού μνημείου που παραμένει εκτός λειτουργίας πλέον των εξήντα (60) ετών. ii. Η απαίτηση της επίμαχης διακήρυξης να διαθέτουν οι συμμετέχοντες Πιστοποιητικό Διαχείρισης Εταιρικής Κοινωνικής Υπευθυνότητας SA 8000 ή ισοδύναμο είναι απολύτως δικαιολογημένη και νόμιμη, δεν νοθεύει ούτε περιορίζει τον ανταγωνισμό και είναι σύμφωνη με τις γενικές αρχές της αναλογικότητας, της σχετικότητας και της αντικειμενικής συνάφειας των όρων της διακήρυξης με το αντικείμενο και το σκοπό της υπό ανάθεση σύμβασης, το ν. 4412/2016, τις σχετικές κατευθυντήριες οδηγίες και τους νομολογιακούς κανόνες περί των προτύπων διαχείρισης ποιότητας. Ειδικότερα, με την υπ' αρ. 464/2018 απόφαση του 4ου Κλιμακίου της Α.Ε.Π.Π., η οποία είναι ισχυρή και υπαρκτή απόφαση, που δεν έχει ανατραπεί, όπως αβάσιμα ισχυρίζεται στο ανωτέρω υπόμνημά του ο προσφεύγων οικονομικός φορέας, κρίθηκαν σχετικά τα ακόλουθα: «21. ... Το γεγονός και μόνο ότι ένα από τα κριτήρια ανάθεσης που όρισε η αναθέτουσα αρχή, θα μπορούσε να ικανοποιηθεί μόνο από μικρό αριθμό εταιριών, δεν αποτελεί διάκριση (ΔΕΕ, Απόφαση της 17.11.2002, C-513/99, Υπόθεση Concordia Bus Finland Oy Ab, σκέψεις 63 και 86). 22. Επειδή, με βάση τα ανωτέρω αναφερόμενα, η κατοχή του Πιστοποιητικού SA 8000:2008 αποδεικνύει τη δέσμευση της πιστοποιημένης εταιρίας σε θέματα εταιρικής κοινωνικής ευθύνης και παρέχει σε κάθε ενδιαφερόμενο μέρος εχέγγυα ως προς την υπευθυνότητα της εν λόγω εταιρίας και την - εκ μέρους της - υιοθέτηση ορθών πρακτικών σε θέματα διασφάλισης κοινωνικών δικαιωμάτων. Πιο συγκεκριμένα, η πιστοποίηση μιας εταιρίας με το Πιστοποιητικό SA 8000:2008, επιβεβαιώνει την ύπαρξη άριστου και ασφαλούς εργασιακού περιβάλλοντος (παροχή ίσων ευκαιριών σε όλους τους εργαζομένους,

ανεξαρτήτως φύλου, ηλικίας, εθνικότητας ή θρησκείας, συνδικαλιστική ελευθερία, τήρηση των κανόνων υγιεινής και ασφάλειας κλπ). Μάλιστα, σύμφωνα με τα δημοσιευθέντα - στην επίσημη ιστοσελίδα του Ελληνικού Δικτύου για την Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη: «CSR HELLAS» - στοιχεία, τα Πεδία πιστοποίησης του εν λόγω Πιστοποιητικού «ταυτίζονται» με το περιεχόμενο δέκα (10) συμβάσεων της Διεθνούς Οργάνωσης Εργασίας (I.L.O) που αφορούν στα εξής ζητήματα: · Παιδική εργασία · Καταναγκαστική εργασία · Ελευθερία του συνδικαλίζεσθαι · Υγιεινή και Ασφάλεια · Δικαίωμα συλλογικών διαπραγματεύσεων · Διακρίσεις · Πειθαρχικά μέτρα · Ωράριο εργασίας · Αμοιβές · Σχέσεις με προμηθευτές. 23. Επειδή, περαιτέρω, οι νέες Οδηγίες της ΕΕ για τις δημόσιες συμβάσεις περιλαμβάνουν μια οριζόντια «κοινωνική ρήτρα», που επιτάσσει την ενσωμάτωση κοινωνικών χαρακτηριστικών/κριτηρίων κατά την ανάθεση των δημόσιων συμβάσεων και ιδίως, τον σεβασμό των υφιστάμενων περιβαλλοντικών, κοινωνικών και εργασιακών υποχρεώσεων, που απορρέουν από το ενωσιακό ή το εθνικό δίκαιο, από συλλογικές συμβάσεις ή το διεθνές δίκαιο (απασχόληση εργαζομένων που ανήκουν σε ευπαθείς ομάδες του πληθυσμού, καταπολέμηση των διακρίσεων, προαγωγή της ισότητας ανδρών και γυναικών, εταιρική κοινωνική ευθύνη των οικονομικών φορέων κλπ). Σημειώνεται στο σημείο αυτό, ότι, πλείστες αναθέτουσες αρχές/αναθέτοντες φορείς, έχουν συμπεριλάβει – και δη προ της ενσωμάτωσης των νέων ευρωπαϊκών Οδηγιών στην ελληνική έννομη τάξη – το ζήτημα της πιστοποιημένης «εταιρικής κοινωνικής ευθύνης», μεταξύ των ζητούμενων όρων συμμετοχής στις διαδικασίες ανάθεσης δημοσίων συμβάσεων (Δημόσιες Συμβάσεις κοινωνικής αναφοράς – Κοινωνική Οικονομία). Ενδεικτικά αναφέρονται οι κάτωθι σχετικές Διακηρύξεις: α) η υπ’ αριθμ. Διακήρυξη τ... .., με τίτλο: «.....» (βλ. άρθρο 7, παρ. Α.1.14.), β) η υπ’ αριθμ. Διακήρυξη τ... .., με τίτλο: «.....» (βλ. άρθρο 3 παρ. 1 στοιχ. ιδ), γ) η υπ’ αριθμ. Διακήρυξη τ... .., με τίτλο: «.....» (βλ. άρθρο 5.3. παρ. Γ. ΕΙΔΙΚΟΙ ΟΡΟΙ ΚΑΙ ΣΥΣΤΗΜΑΤΑ ΔΙΑΣΦΑΛΙΣΗΣ ΠΟΙΟΤΗΤΑΣ), δ) η υπ’ αριθμ. Διακήρυξη τ... .. με τίτλο: «.....» (βλ. άρθρο 1.4.1.6.) κλπ. ... το επίμαχο Πιστοποιητικό SA 8000:2008 εμπεριέχει (στα επιμέρους Πεδία του), ..., την υγιεινή και την ασφάλεια των εργαζομένων. 24. Επειδή, η οικεία αναθέτουσα αρχή ορθώς ενσωμάτωσε, υπό το φως των

νέων Οδηγιών της ΕΕ, όπως αυτές μεταφέρθηκαν στην ελληνική έννομη τάξη, κοινωνικά χαρακτηριστικά/κριτήρια στην υπό ανάθεση σύμβαση (Προμήθεια και Εγκατάσταση Συνθετικού Χλοοτάπητα), δια της θέσπισης διάταξης στο Παράρτημα Α' («ΤΕΧΝΙΚΗ ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ – ΠΡΟΔΙΑΓΡΑΦΕΣ») της επίμαχης Διακήρυξης (σελ. ...), με την οποία ζητείται η προσκόμιση Πιστοποιητικού SA 8000:2008 Συστήματος Κοινωνικής Υπευθυνότητας. Επειδή, περαιτέρω, ο επίμαχος όρος της οικείας Διακήρυξης, δια του οποίου ζητούνται (στην πράξη) εχέγγυα υπευθυνότητας και σεβασμού των κοινωνικών δικαιωμάτων εκ μέρους του υποψήφιου οικονομικού φορέα, τελεί σε σχέση αναλογίας με το υπό ανάθεση αντικείμενο, το οποίο συνδέεται άρρηκτα με την ανάπτυξη, ενίσχυση και διάδοση του Αθλητισμού (δημόσιος σκοπός),.....». Σημειωτέον ότι στη διακήρυξη, επί της οποίας έκρινε η ανωτέρω απόφαση, η απαίτηση κατοχής της ως άνω πιστοποίησης είχε μεν τεθεί στο Παράρτημα Α' («ΤΕΧΝΙΚΗ ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ – ΠΡΟΔΙΑΓΡΑΦΕΣ») αυτής (διακήρυξης), αλλά και πάλι συνιστούσε προϋπόθεση συμμετοχής στον εν λόγω διαγωνισμό (ως αναγκαία προδιαγραφή που έπρεπε να πληρούν οι συμμετέχοντες) και συνεπώς τα αντίθετα υποστηριζόμενα από τον προσφεύγοντα οικονομικό φορέα στο από 19.4.2022 υπόμνημά του είναι αβάσιμα. iii. Πέραν των όσων κρίθηκαν με την ανωτέρω απόφαση που αποδεικνύουν τη νομιμότητα του προσβληθέντος όρου του επίμαχου διαγωνισμού τ... και το απορριπτέο της κρινόμενης προσφυγής, πρέπει να τονίσουμε ότι σε αυτήν μνημονεύονται ενδεικτικά πλείστες διακηρύξεις διαφόρων αναθετουσών αρχών στις οποίες υπήρξε η απαίτηση να διαθέτουν οι συμμετέχοντες Πιστοποιητικό Διαχείρισης Εταιρικής Κοινωνικής Υπευθυνότητας SA 8000 και ειδικότερα οι εξής: α) η υπ' αριθμ. Διακήρυξη τ... .., β) η υπ' αριθμ. Διακήρυξη τ... .., γ) η υπ' αριθμ. Διακήρυξη τ... .., και δ) η υπ' αριθμ. Διακήρυξη τ... .. . Σημειώνουμε περαιτέρω, όλως ενδεικτικά, ότι η ίδια απαίτηση περιλαμβάνεται και: α) στην υπ' αρ. πρωτ. διακήρυξη τ... με τίτλο «.....» (όρος 2.2.7). β) στην υπ' αρ. με αρ. πρωτ. διακήρυξη τ... για «.....», με δικαίωμα προαίρεσης για επιπλέον δώδεκα (12) μήνες (όρος III.3.4). iv. Μνημονεύουμε περαιτέρω την υπ' αρ. 137/2020 απόφαση του 7ου Κλιμακίου της Α.Ε.Π.Π. επί της υπ' αρ. 21/2019 διακήρυξης διαγωνισμού, που επίσης περιλάμβανε την απαίτηση να διαθέτουν

οι συμμετέχοντες Πιστοποιητικό Διαχείρισης Εταιρικής Κοινωνικής Υπευθυνότητας SA 8000 ή ισοδύναμο. Η απόφαση αυτή, χωρίς να αμφισβητήσει τη νομιμότητα του σχετικού όρου της διακήρυξης, που δεν προσβλήθηκε καν από τους συμμετέχοντες, έκρινε ως προς το ανωτέρω πιστοποιητικό τα εξής: «...32. Επειδή ... η κατοχή του Πιστοποιητικού SA 8000:2008 αποδεικνύει τη δέσμευση της πιστοποιημένης εταιρίας σε θέματα εταιρικής κοινωνικής ευθύνης και παρέχει σε κάθε ενδιαφερόμενο μέρος εχέγγυα ως προς την υπευθυνότητα της εν λόγω εταιρίας και την - εκ μέρους της - υιοθέτηση ορθών πρακτικών σε θέματα διασφάλισης κοινωνικών δικαιωμάτων. Πιο συγκεκριμένα, η πιστοποίηση μιας εταιρίας με το Πιστοποιητικό SA 8000:2008, επιβεβαιώνει την ύπαρξη άριστου και ασφαλούς εργασιακού περιβάλλοντος (παροχή ίσων ευκαιριών σε όλους τους εργαζομένους, ανεξαρτήτως φύλου, ηλικίας, εθνικότητας ή θρησκείας, συνδικαλιστική ελευθερία, τήρηση των κανόνων υγιεινής και ασφάλειας κλπ)...» υιοθετώντας και η απόφαση αυτή το σκεπτικό της με αριθμό 464/2018 απόφασης της ΑΕΠΠ (σκέψη 22 στ.1-10). ν. Περαιτέρω, το αβάσιμο των ισχυρισμών του προσφεύγοντος οικονομικού φορέα προκύπτει από το ότι η υπ' αριθμ. 1414/2020 απόφαση της Α.Ε.Π.Π. που επικαλείται στην προσφυγή του ανεστάλη με την υπ' αριθμ. Ν10/2021 απόφαση του Διοικητικού Εφετείου επί της ασκηθείσας στην υπόθεση αυτή αίτησης αναστολής, και εν συνεχεία ακυρώθηκε με την υπ' αρ. Α127/2021 απόφαση του ίδιου Δικαστηρίου επί της ασκηθείσας στην ίδια υπόθεση αίτησης ακύρωσης. Το γεγονός ότι ακυρώθηκε η υπ' αρ. 1414/2020 απόφαση της Α.Ε.Π.Π. σημαίνει ότι παύει να υφίσταται στο νομικό κόσμο και συνεπώς δεν είναι δυνατή η επίκληση αυτής, καθότι είναι ανύπαρκτη. Συνεπώς αποδεικνύεται αβάσιμος και για τη δημιουργία εντυπώσεων ο ισχυρισμός του προσφεύγοντος οικονομικού φορέα στο ανωτέρω υπόμνημά του επί του ισχυρισμού μας αυτού, ότι δήθεν η Αναθέτουσα Αρχή (μέσο 3ης σελ. υπομνήματος) «...Επιχειρεί ... να αποπροσανατολίσει και να δημιουργήσει εσφαλμένες εντυπώσεις...». Αποδεικνύεται περαιτέρω ότι οι «πολυάριθμες» αποφάσεις της Α.Ε.Π.Π. που επικαλείται ο προσφεύγων οικονομικός φορέας στην προσφυγή του (βλ. 6η σειρά επ. 9ης σελ. προσφυγής) είναι α) η υπ' αρ. 1167, 1168, 1169/2018 απόφαση της Α.Ε.Π.Π., που είναι μία (1) απόφαση εκδοθείσα επί συνεκδικασθέντων τριών (3) προδικαστικών προσφυγών επί του ίδιου

διαγωνισμού, γι' αυτό και έχει λάβει τρεις (3) αριθμούς και β) η υπ' αρ. 1414/2020 απόφαση της Α.Ε.Π.Π., που όμως έχει εξαφανιστεί κατά τα ανωτέρω και δεν υφίσταται στο νομικό κόσμο. Ήτοι, αποδεικνύεται ότι ο προσφεύγων οικονομικός φορέας δεν επικαλείται εν τέλει «πολυάριθμες», αλλά μόνο μία (1) απόφαση της Α.Ε.Π.Π., που μάλιστα ουδόλως ανατρέπει την ανωτέρω υπ' αρ. 464/2018 απόφαση του 4ου Κλιμακίου της Α.Ε.Π.Π., όπως αβάσιμα αναφέρει στο από 19.4.2022 υπόμνημά του. νί. Αβάσιμος και για τη δημιουργία εντυπώσεων είναι επίσης ο ισχυρισμός του προσφεύγοντος οικονομικού φορέα στο από 19.4.2022 υπόμνημά του (μέσο 4ης σελ.) ότι «..... και απέσυραν αυτοβούλως Διακηρύξεις που περιλάμβαναν την επίμαχη απαίτηση του πιστοποιητικού κατά το πρότυπο SA 8000, καθώς διαπίστωσαν ότι ενδέχεται αυτές να προσβληθούν και να ακυρωθούν βάσει της πάγιας κρίσης της Αρχής σας, καθυστερώντας χωρίς λόγο τη διαδικασία της ανάθεσης...», όπως αποδεικνύεται από το ότι: α) δεν υφίσταται πάγια κρίση της Αρχής σας επί του ζητήματος, αλλά δύο (2) αντίθετες μεταξύ τους αποφάσεις και ειδικότερα η ανωτέρω ορθή υπ' αρ. 464/2018 απόφαση του 4ου Κλιμακίου της Α.Ε.Π.Π., που επικαλούμαστε ως Αναθέτουσα Αρχή, και η υπ' αρ. υπ' αρ. 1167, 1168, 1169/2018 απόφαση της Α.Ε.Π.Π. που επικαλείται ο προσφεύγων οικονομικός φορέας, και β) από την απλή αναζήτηση στο διαδίκτυο προκύπτει ότι επί του διαγωνισμού τ... υποβλήθηκαν δύο (2) προδικαστικές προσφυγές που αφορούσαν σε πλείονες όρους της διακήρυξης του διαγωνισμού.».

16. Επειδή η προσφεύγουσα με το υπόμνημά της επί των ως άνω απόψεων της αναθέτουσας αρχής επί του μόνου λόγου της υπό κρίση προσφυγής ισχυρίζεται ότι «Προς αντίκρουση του ως άνω λόγου της προσφυγής μας, η Αναθέτουσα Αρχή ισχυρίζεται όλως αορίστως ότι η απαίτηση του εν λόγω πιστοποιητικού τελεί σε ευθεία συμμόρφωση προς τα προβλεπόμενα στο άρθρο 18 παρ. 2 του ν. 4412/2016, καθώς και ότι συνδέεται άρρηκτα με τη φύση του υπό ανάθεση αντικειμένου. Πλην όμως, ουδόλως αιτιολογεί αυτόν τον ισχυρισμό, ήτοι με ποιον ακριβώς τρόπο διασφαλίζεται η συμμόρφωση στις διατάξεις του εθνικού και του ενωσιακού δικαίου, αλλά και ποια ακριβώς είναι η άρρηκτη σύνδεση του επίμαχου πιστοποιητικού με το αντικείμενο της υπό ανάθεση σύμβασης. Προς επίρρωση

αυτού του όλως αορίστου ισχυρισμού, επικαλείται την υπ' αριθ. 464/2018 απόφαση του 4ου Κλιμακίου της Αρχής σας, η οποία όμως ουδεμία σχέση έχει με την εξεταζόμενη περίπτωση. Στην υπ' αριθμ. 464/2018 απόφαση κρίνεται η δυνατότητα της Αναθέτουσας Αρχής να συμπεριλάβει διάταξη στο Παράρτημα Α' [«ΤΕΧΝΙΚΗ ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ – ΠΡΟΔΙΑΓΡΑΦΕΣ») της επίμαχης Διακήρυξη], με την οποία να ζητείται η προσκόμιση Πιστοποιητικού SA 8000:2008 Συστήματος Κοινωνικής Υπευθυνότητας. Στην προσβαλλόμενη με την προσφυγή μας Διακήρυξη η απαίτηση του εν λόγω πιστοποιητικού έχει τεθεί ως κριτήριο επιλογής που πρέπει να πληρούν οι οικονομικοί φορείς επί ποινή αποκλεισμού και όχι ως τεχνική προδιαγραφή, όπως στη Διακήρυξη που εξετάσθηκε με την επικαλούμενη απόφαση. Και αυτή η διαφορά έχει ιδιαίτερη σημασία, καθώς τα κριτήρια επιλογής και οι τεχνικές προδιαγραφές ρυθμίζονται από διαφορετικές νομοθετικές διατάξεις και ασκούν διαφορετική επιρροή στη συμμετοχή των οικονομικών φορέων. Ακόμη, η επικαλούμενη από την Αναθέτουσα Αρχή απόφαση έχει ανατραπεί από μεταγενέστερες αποφάσεις της Αρχής σας, μεταξύ των οποίων κι αυτές που επικαλούμεθα με την προδικαστική μας προσφυγή (Αποφάσεις ΑΕΠΠ 1167, 1168, 1169/2018, 1414/2020) και με τις οποίες έχει κριθεί ότι η απαίτηση πιστοποίησης κατά το Πρότυπο SA 8000 ως κριτήριο επιλογής είναι από μόνη της αδικαιολόγητη και δυσανάλογη. Επισημαίνεται δε, ότι όλως αβασίμως η Αναθέτουσα Αρχή επικαλείται τις υπ' αριθμ. Ν10/2021 και Α127/2021 αποφάσεις του Διοικητικού Εφετείου, με τις οποίες ανεστάλη και στη συνέχεια ακυρώθηκε η υπ' αριθμ. 1412/2020 απόφαση της Αρχής σας, δεδομένου ότι με τις εν λόγω αποφάσεις του, το Διοικητικό Εφετείο δεν διατύπωσε κρίση επί της νομιμότητας ή μη της απαίτησης πιστοποίησης κατά το Πρότυπο SA 8000, και περιορίσθηκε στον έλεγχο του εννόμου συμφέροντος, το οποίο είχε εκλείψει πριν την έκδοση της απόφασης της ΑΕΠΠ. Επιχειρεί με αυτόν τον τρόπο να αποπροσανατολίσει και να δημιουργήσει εσφαλμένες εντυπώσεις, οι οποίες όμως αναιρούνται τάχιστα με μία απλή ανάγνωση των αποφάσεων του Διοικητικού Εφετείου Πατρών. Και αυτό διότι η κρίση της Αρχής σας επί του ουσιαστικού ζητήματος της απαίτησης του πιστοποιητικού κατά Πρότυπο SA 8000 δεν εξετάστηκε ποτέ από το Διοικητικό Εφετείο και ουδέποτε ανετράπη με αντίθεση κρίση του. Οι περί αντιθέτου ισχυρισμοί της Αναθέτουσας Αρχής είναι προδήλως αβάσιμοι, σε μία προσπάθεια να θεωρηθεί ότι έχει ακυρωθεί

μία απολύτως νόμιμη κρίση της Αρχής σας, η οποία επαναλαμβάνεται και σε άλλες αποφάσεις. Κατόπιν των ανωτέρω, όλοι οι ισχυρισμοί της Αναθέτουσας Αρχής κατά της βασιμότητας της προσφυγής μας είναι παντελώς αόριστοι, προδήλως αβάσιμοι και συνεπώς απορριπτέοι.»

17. Επειδή, ως προς το μόνο λόγο της υπό κρίση προσφυγής, σύμφωνα με το άρ. 22.Ε «Πρότυπα διασφάλισης ποιότητας και πρότυπα περιβαλλοντικής διαχείρισης» της Διακήρυξης «...ε) Πιστοποιητικό Διαχείρισης Εταιρικής Κοινωνικής Υπευθυνότητας SA 8000 ή ισοδύναμο, με πεδίο εφαρμογής ανάλογο του αντικειμένου της παρούσας σύμβασης, σε ισχύ. ... Σε περίπτωση ένωσης οικονομικών φορέων, οι παραπάνω ελάχιστες απαιτήσεις θα πρέπει να καλύπτονται από κάθε μέλος της ένωσης». Σύμφωνα με την αρχή της αναλογικότητας, κάθε μέτρο που επιλέγεται πρέπει να είναι συγχρόνως αναγκαίο, πρόσφορο και κατάλληλο για την επίτευξη του επιδιωκόμενου στόχου (βλ. Δημήτριο Γ. Ράικο, Δίκαιο Δημοσίων Συμβάσεων, Γ' έκδοση, Εκδόσεις Σάκκουλα Αθήνα- Θεσσαλονίκη, 2019, σελ. 191, 192). Συναφώς, οι τιθέμενες απαιτήσεις στη Διακήρυξη απαιτείται να μην τελούν σε δυσαναλογία με τον επιδιωκόμενο σκοπό, καθότι δύνανται να οδηγήσουν σε περιορισμό του κύκλου των ενδιαφερόμενων φορέων (βλ. Θ. Γναρδέλλη, σε Ε. Κουλουμπίνη, Η. Μάζο, Ι. Κίτσο, Δημόσιες Συμβάσεις – Ν. 4412/2016, Νομολογιακή Προσέγγιση και Πρακτική Εφαρμογή, Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα, 2019, σελ. 116), κατά παράβαση της αρχής του υγιούς ανταγωνισμού. Επισημαίνεται ότι ο περιορισμός του ανταγωνισμού θα πρέπει να ελέγχεται ακόμη περισσότερο σε σχέση με τον αποκλεισμό νεοσύστατων ή νεοεισερχόμενων σε έναν κλάδο επιχειρήσεων, ήτοι εκείνης της ομάδας οικονομικών φορέων που δύναται να μεταβάλει δυναμικά τον ανταγωνισμό εντός μιας δεδομένης αγοράς (βλ. ΑΕΠΠ 26/2018). Δέον επισημανθεί ότι η αρχή του αποτελεσματικού ανταγωνισμού συνδέεται άρρηκτα - κατά το ενωσιακό δίκαιο - με την προώθηση συμμετοχής των μικρών και μεσαίων επιχειρήσεων και δη των νεοφυών, στις αντίστοιχες διαδικασίες, ως μοχλός άσκησης ανταγωνιστικής πίεσης και ως εκ τούτου, της αύξησης του αποτελεσματικού ανταγωνισμού, με ταυτόχρονο γνώμονα τα ιδιαίτερα κοινωνικά γνωρίσματα και χαρακτήρα της μικρομεσαίας επιχειρηματικότητας, στοιχείο η έμφαση επί του οποίου αποτελεί ειδικότερη εξέλιξη σε σχέση με το

προϊσχύσαν αντίστοιχο ενωσιακό πλαίσιο (βλ. παρ. 2, 59, 66, και ιδίως 77, 78-80, 83, 84, 87, 120, 124, 134 Προοιμίου Οδηγίας 2014/24/ΕΕ και άρ. 83 όπου η συμμετοχή των ΜμΕ τίθεται ως δείκτης αποτελεσματικής διακυβέρνησης του συστήματος δημοσίων συμβάσεων, βλ. ΑΕΠΠ 1128/2021). Επομένως, οι τυχόν διακρίσεις που επιβάλλουν, όχι μόνο τα κριτήρια ανάθεσης, αλλά και οι τεχνικές προδιαγραφές, εις βάρος τους, έχουν ιδιάζουσα αρνητική και δη μακροπρόθεσμη επίπτωση στον ανταγωνισμό, λόγω της λειτουργίας τους ως επενδυτικά αντικίνητρα για την είσοδο στη νέα αγορά (ΑΕΠΠ 1555/2021). Συναφώς, η αρχή της αναλογικότητας βρίσκει εφαρμογή σε όλα τα στάδια της διαγωνιστικής διαδικασίας, από την επιλογή των όρων της Διακήρυξης, μέχρι και την κατακύρωση του αποτελέσματος του διαγωνισμού, όσον δε αφορά τις προϋποθέσεις συμμετοχής και τα κριτήρια ποιοτικής επιλογής των διαγωνιζομένων, τα οποία εκ προοιμίου συνιστούν μέτρα που περιορίζουν τη συμμετοχή στο διαγωνισμό, δεν θα πρέπει αυτά να βαίνουν πέραν του αναγκαίου, για την επίτευξη του στόχου τους, μέτρου (βλ. Π. Δέγλερη, Οι δημόσιες συμβάσεις στην ενωσιακή έννομη τάξη, τόμ. 1, Εκδόσεις Σάκκουλα, 2019, σελ. 260). Το SA 8000 είναι ένα διεθνές πρότυπο που θέτει τις προδιαγραφές για τη βελτίωση των εργασιακών συνθηκών και τη διασφάλιση των ανθρώπινων δικαιωμάτων, το οποίο απαιτεί όπως η παραγωγή και η παροχή υπηρεσιών πραγματοποιείται με ορθό και ηθικά αποδεκτό τρόπο, ειδικότερα, καθορίζει τις απαιτήσεις που αναφέρονται σε μη χρήση παιδικής εργασίας, μη χρήση αναγκαστικής και βεβιασμένης εργασίας, μη εφαρμογή πολιτικών απαγόρευσης εξόδου από τους χώρους εργασίας, χρήσης δουλεμπορίου, διακράτησης δεδουλευμένων ή περιουσιακών στοιχείων ή προσωπικών εγγράφων του εργαζομένου προς τον σκοπό εξαναγκασμού του σε συνέχιση εργασίας, λήψη μέτρων πρόληψης εργατικών ατυχημάτων, εντοπισμό, αποφυγή και απόκριση σε εργασιακούς κινδύνους και καταγραφή εργατικών ατυχημάτων, λήψη μέτρων ατομικής προστασίας και ιατρικής περίθαλψης σε εργατικά ατυχήματα, προστασία των εγκύων και των γυναικών σε περίοδο λοχείας, αποφυγή κατανάλωσης μολυσμένου φαγητού ή ύδατος, διασφάλιση ασφαλών και μη μολυσμένων κοιτώνων, δικαίωμα εργαζομένων να εγκαταλείψουν την εργασία σε περίπτωση άμεσου κινδύνου, μη απαγόρευση του δικαιώματος του συνεταιρίζεσθαι, των συλλογικών διαπραγματεύσεων και προστασία της συνδικαλιστικής

ελευθερίας, αποφυγή διακρίσεων βάσει φυλής, εθνικότητας, κοινωνικής τάξης, θρησκείας, αναπηρίας, φύλου, ηλικίας, συμμετοχής σε συνδικαλιστικό σωματείο και πολιτικών πεποιθήσεων, κατά την πρόσληψη, αμοιβή, εκπαίδευση, προαγωγή, λήξη της σύμβασης και τη συνταξιοδότηση, αποφυγή απειλών, καταχρήσεων, εξαναγκασμών και πιέσεων ως προς την εκδήλωση ή μη εκδήλωση συγκεκριμένων ηθικών πεποιθήσεων που ανήκουν στην ατομική σφαίρα, απαγόρευση υποχρεωτικών ελέγχων εγκυμοσύνης ή παρθενίας, μεταχείριση του προσωπικού με αξιοπρέπεια και σεβασμό της αξίας τους κατά τον (πρβλ. ΑΕΠΠ 1167, 1168, 1169/2018, σκ. 15, <https://www.tuv-nord.com/cy/el/oi-ypiresies-mas/pistopoiisi-systimaton/koinoniki-etairiki-eythyni/sa-8000/>, https://www.eurocert.gr/content/SA_80002/, <https://www.sgs.co.uk/en-gb/sustainability/social-sustainability/audit-certification-and-verification/sa-8000-certification-social-accountability>). Δηλαδή, το ως άνω πρότυπο αφορά ειδικώς στις συνθήκες εργασίας και την εφαρμογή ηθικών κανόνων συμπεριφοράς στο εργασιακό περιβάλλον της επιχείρησης, με διασφάλιση σχετικών ανθρωπίνων δικαιωμάτων, σκοπώντας σε μια παγκόσμια κοινωνικά αποδεκτή εργασιακή πρακτική, κατά συμμόρφωση με τις οικείες διεθνείς συμβάσεις. Εντούτοις, το σύνολο των ως άνω ζητημάτων είναι νομοθετικά κατοχυρωμένο, τόσο σε ενωσιακό, όσο και σε εθνικό επίπεδο, παρέχοντας πλήρη και αποτελεσματική προστασία στους εργαζομένους, οι οποίοι επιπροσθέτως προστατεύονται και στο ισχύον πλαίσιο της εργατικής και συνδικαλιστικής νομοθεσίας, μέσω των οποίων διασφαλίζονται τα δικαιώματά τους, και κατοχυρώνονται τα μέσα προστασίας έναντι των σε βάρος τους καταχρήσεων. Συναφώς, υφίσταται θεσμικό πλαίσιο επιβολής αυστηρότατων κυρώσεων κατά των εργοδοτών, είτε των νομικών είτε και των φυσικών, ακόμα, προσώπων, σε περίπτωση παραβίασης της σχετικής νομοθεσίας. Συγκεκριμένα, σύμφωνα με το άρ. 18 παρ. 1 και 3 του Ν. 4412/2016, κατά το αντίστοιχο άρθρο 18 της Οδηγίας 2014/24/ΕΕ, θεσπίζεται ρητή υποχρέωση σεβασμού των διατάξεων της κοινωνικοασφαλιστικής και εργατικής νομοθεσίας του ενωσιακού και εθνικού δικαίου και των συλλογικών συμβάσεων εργασίας, ως και των διεθνών συνθηκών κοινωνικού και εργατικού δικαίου, που απαριθμούνται στο Παράρτημα Χ του Προσαρτήματος Α Ν. 4412/2016 και της ως άνω Οδηγίας [μεταξύ των οποίων τα διεθνή

νομοθετήματα που κυρώθηκαν με τους Ν. 4204/1961 (ΦΕΚ Α' 164/19.09.1961) Κύρωση της Διεθνούς Σύμβασης Εργασίας 87 «Περί συνδικαλιστικής ελευθερίας και προστασίας του συνδικαλιστικού δικαιώματος», Ν. 4205/1961 (ΦΕΚ Α' 164/19.09.1961) Κύρωση της Διεθνούς Σύμβασης Εργασίας 98 «Περί εφαρμογής των αρχών του δικαιώματος οργανώσεως και συλλογικής διαπραγματεύσεως», Ν. 2079/1952 (ΦΕΚ Α' 108/25.04.1952) Κύρωση της Διεθνούς Σύμβασης Εργασίας 29 «Περί αναγκαστικής ή υποχρεωτικής εργασίας» για την εξάλειψη κάθε μορφής καταναγκαστικής ή υποχρεωτικής εργασίας, Ν.Δ. 4221/1961 (ΦΕΚ Α' 173/19.09.1961) Περί κυρώσεως της υπ αριθ. 105 Διεθνούς Συμβάσεως «περί καταργήσεως της αναγκαστικής εργασίας», Ν. 1182/1981 (ΦΕΚ Α' 193/24.07.1981) Κύρωση της Διεθνούς Σύμβασης Εργασίας 138 «Περί του κατώτατου ορίου εισόδου εις την απασχόλησιν» για την κατάργηση της παιδικής εργασίας, Ν. 1424/1984 (ΦΕΚ Α' 29/14.03.1984) «Για την επικύρωση της 111 Διεθνούς Συμβάσεως Εργασίας για τη διάκριση στην απασχόληση και στο επάγγελμα», Ν. 46/1975 (ΦΕΚ Α' 105/03.06.1975) «Περί κυρώσεως της ψηφισθείσης εν Γενεύη κατά το έτος 1951 υπ' αρ. 100 Διεθνούς Συμβάσεως Εργασίας περί ισότητος της αμοιβής μεταξύ αρρένων και θηλέων εργαζομένων διεργασίαν ίσης αξίας» και Ν. 2918/2001 (ΦΕΚ Α' 119/15.06.2001) Κύρωση της Διεθνούς Σύμβασης Εργασίας 182 «Για την απαγόρευση των χειρότερων μορφών εργασίας των παιδιών και την άμεση δράση με σκοπό την εξάλειψή τους» σχετικά με την κατάργηση της παιδικής εργασίας», ενώ κατ' άρ. 18 παρ. 3 Ν. 4412/2016 οι ανάδοχοι δημοσίων συμβάσεων υπάγονται κατά προτεραιότητα στους ελέγχους του ΣΕΠΕ, κατά την παρ. 4, οι δε υποχρεώσεις σεβασμού των ανωτέρω, αποτελούν αναγκαίο τμήμα των εγγράφων της σύμβασης και ειδικό όρο της υπό σύναψη σύμβασης, κατά τη δε παρ. 5, η αθέτηση τέτοιων υποχρεώσεων συνιστά και σοβαρό επαγγελματικό παράπτωμα που συγκροτεί δυνητικό λόγο αποκλεισμού. Περαιτέρω, κατ' άρ. 73 παρ. 1 περ. στ' Ν. 4412/2016, η αμετάκλητη καταδίκη για παιδική εργασία και δουλεμπόριο μέλους του διευθυντικού, διοικητικού ή εποπτικού οργάνου ή προσώπου με οιαδήποτε διαχειριστική, ελεγκτική και εκπροσωπευτική εξουσία επί επιχείρησης συνιστά λόγο άνευ ετέρου αποκλεισμού της από διαδικασίες ανάθεσης δημοσίων συμβάσεων, κατά την παρ. 2 του ιδίου άρθρου, μόνη της η μη καταβολή

Αριθμός απόφασης : 735/2022

εισφορών της κοινωνικοασφαλιστικής νομοθεσίας ή παραβάσεις της εργατικής νομοθεσίας συγκροτούν υποχρεωτικό λόγο αποκλεισμού, ενώ κατά την παρ. 4 του ιδίου άρθρου και δη της περ. α' και θ' καθιερώνεται για αντίστοιχες παραβάσεις δυνητικός λόγος αποκλεισμού, οι δε οικονομικοί φορείς για να μετέχουν οφείλουν να αποδείξουν λήψη συγκεκριμένων επανορθωτικών μέτρων που ελέγχονται κατ' αντικειμενικό τρόπο κατά τις παρ. 7-10 του ιδίου άρθρου, κατά το δε άρ. 74 Ν. 4412/2016 για τις ίδιες παραβάσεις είναι δυνατό να αποφασιστεί και γενικός αποκλεισμός του οικονομικού φορέα από διαδικασίες ανάθεσης δημοσίων συμβάσεων. Επιπλέον, σύμφωνα με το άρ. 130 Ν. 4412/2016 και το άρ. 70 της Οδηγίας 2014/24/ΕΕ, ο σεβασμός των υποχρεώσεων του εργατικού και κοινωνικοασφαλιστικού δικαίου διεθνούς, ενωσιακού και εθνικού, κατά τα ακριβώς αναφερθέντα περί του άρ. 18 παρ. 2 Ν. 4412/2016 συνιστούν υποχρεωτικούς όρους των δημοσίων συμβάσεων, η παράβαση των οποίων επιφέρει έκπτωση του αναδόχου κατά τα αναλυτικώς οριζόμενα στον Νόμο και με βαρείες εις βάρος του οικονομικές συνέπειες, ως και περαιτέρω διακινδύνευση λόγου εφεξής δυνητικού αποκλεισμού του από άλλες δημόσιες συμβάσεις κατ' άρ. 73 παρ. 4 περ. στ' Ν. 4412/2016. Συναφώς, με τον λίαν προσφάτως θεσπισθέντα Ν. 4808/2021 (ΦΕΚ Α' 101/19.06.2021) κυρώθηκε η Σύμβαση 190 της Διεθνούς Οργάνωσης Εργασίας για την εξάλειψη της βίας και παρενόχλησης στον κόσμο της εργασίας, που υιοθετήθηκε από τη Συνδιάσκεψη της Διεθνούς Οργάνωσης Εργασίας στη Γενεύη, την 21η Ιουνίου 2019 και τέθηκε ένα συνεκτικό και σύγχρονο πλαίσιο για την πρόληψη, την αντιμετώπιση και την καταπολέμηση των μορφών συμπεριφοράς βίας και παρενόχλησης, συμβάλλοντας στη δημιουργία ενός περιβάλλοντος εργασίας το οποίο σέβεται, προωθεί και διασφαλίζει το δικαίωμα κάθε προσώπου σε έναν κόσμο εργασίας χωρίς βία και παρενόχληση.

Από το συνδυασμό όλων των παραπάνω, είναι προφανές ότι, όσον αφορά το εθνικό νομικό σύστημα, η διασφάλιση, εποπτεία, προστασία και επιβολή των ζητημάτων του πεδίου εφαρμογής του ως άνω προτύπου υπερκαλύπτεται και δη πολύ αποτελεσματικότερα εκ του όλου πλέγματος διατάξεων και επάλληλων συστημάτων του Συντάγματος, της εργατικής, κοινωνικοασφαλιστικής και συνδικαλιστικής νομοθεσίας, συλλογικών

συμβάσεων εργασίας, δικαίου δημοσίων συμβάσεων και αρμοδιοτήτων των οικείων ελεγκτικών μηχανισμών, οι οποίοι σαφέστατα απολαμβάνουν πολύ σοβαρότερης οργάνωσης και θεσμικής αναγνώρισης από ένα εθελοντικό πρότυπο, ως και συνοδεύονται, για την τυχόν παράβασή των οικείων διατάξεων, από πολύ βαρύτερες κυρώσεις, από την τυχόν μη ανανέωση του ως άνω προτύπου (βλ. ΑΕΠΠ 1414/2020, 1167, 1168, 1169/2018). Συνεπώς, βάσει των ανωτέρω, το απαιτηθέν πρότυπο δεν διασφαλίζει κάτι περαιτέρω από τα ήδη θεσπισθέντα με νομοθετικές διατάξεις, ούτε τυχόν η μη τήρηση των ουσιαστικών προϋποθέσεων έκδοσής του δύναται να προστατευθεί με καλύτερο τρόπο. Εξ ετέρου, είναι προδήλως παράλογο να ζητείται πρότυπο του οποίου ισοδύναμο μέσο πλήρωσης συνιστά η ίδια η ισχύουσα νομοθεσία, σε συνδυασμό με τους λοιπούς όρους της Διακήρυξης. Επομένως, η συμπερίληψη του συγκεκριμένου προτύπου στις απαιτήσεις της Διακήρυξης είναι μη νόμιμη, καθότι ήδη με τη διεθνή, ενωσιακή και εθνική νομοθεσία ο σκοπός αυτού επιτυγχάνεται αντικειμενικά και με μεγαλύτερη αποτελεσματικότητα, με αποτέλεσμα ο αποκλεισμός συμμετοχής οικονομικού φορέα που δεν διαθέτει το εν λόγω πιστοποιητικό να συνίσταται σε δυσανάλογο, δεδομένου του ασκόπου της απαίτησης. Συναφώς, ουδόλως η αναθέτουσα αρχή αιτιολογεί την επιλογή του συγκεκριμένου πιστοποιητικού ιδίως ως προς την εξυπηρέτηση του αντικειμένου του υπό ανάθεση έργου, ήτοι την «.....», δοθέντος ότι ο ισχυρισμός της αναθέτουσας αρχής περί του ότι «η επιλογή του εν λόγω πιστοποιητικού συνδέεται άρρηκτα με τη φύση του υπό ανάθεση αντικειμένου, ήτοι την «....., έργου συγχρηματοδοτούμενου από την Ευρωπαϊκή ένωση στα πλαίσια του ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ και από τ... .., το οποίο (έργο) αποτελεί τμήμα του συνολικού προγράμματος και εξυπηρετεί σκοπούς δημοσίου συμφέροντος που αναλύουμε ανωτέρω στο ιστορικό των παρουσιών απόψεών μας και αφορούν στην προώθηση της βιώσιμης αστικής ανάπτυξης, στην ανάδειξη του ως μνημείου τεράστιας πολιτιστικής αξίας και στην ορθολογική διαχείριση του νερού μέσω της αξιοποίησης του ανωτέρω ρωμαϊκού μνημείου που παραμένει εκτός λειτουργίας πλέον των εξήντα (60) ετών.» δεν αιτιολογεί επαρκώς την ανάγκη συμπερίληψης του επίμαχου πιστοποιητικού στα κριτήρια επιλογής για τους συμμετέχοντες στη διαγωνιστική διαδικασία οικονομικούς φορείς. Ειδικότερα, ουδόλως επαρκώς

αιτιολογείται η σύνδεση του επίμαχου πιστοποιητικού με τη φύση του αντικειμένου του επίμαχου έργου η δε αναθέτουσα αρχή με τις απόψεις της αναφέρει, μεταξύ άλλων, ότι «Τα στοιχεία που κάνουν την ανάπλαση να ξεχωρίζει αφορούν τη χρήση καινοτόμων υλικών στην αρχιτεκτονική διαρρύθμιση του χώρου, την τοποθέτηση αστικού εξοπλισμού εκτός της συνηθισμένης αισθητικής και οι εκτεταμένες φυτεύσεις – περί των 180 δέντρων και 14.800 θάμνων, ενώ ειδικής προσοχής έχει τύχει η διαμόρφωση του νυχτερινού τοπίου, καθώς για πρώτη φορά θα γίνουν εγκαταστάσεις εικαστικού φωτισμού σε πολύ μεγάλη έκταση αστικού ιστού. Οι ανωτέρω αναπλάσεις αποτελούν βασικό στοιχείο του εγχειρήματος ανάδειξης του Η ενοποίηση των κατακερματισμένων χώρων στ... .., η διάνοιξη της πρόσβασης του Συνοικισμού στο κέντρο τ... .., η αρχαιολογική ανάδειξη του μνημείου στ... .. στοχεύουν την ανάπτυξη ποιοτικών κοινόχρηστων χώρων που αλλάζοντας την καθημερινότητα της πόλης και των κατοίκων της δημιουργούν μία χρηστική σχέση με το μνημείο.», που ωστόσο ουδόλως δύνανται να αιτιολογήσουν την ανάγκη συμπερίληψης του επίμαχου πιστοποιητικού στα κριτήρια επιλογής, καθότι δεν τεκμαίρεται κάποια σύνδεση, και δη άρρηκτη, ως η αναθέτουσα υποστηρίζει, μεταξύ αυτού και του έργου, ούτε τέτοια αιτιολογείται, άλλως αποδεικνύεται από τους ισχυρισμούς της αναθέτουσας αρχής. Εξ ετέρου, όπως ανωτέρω αναλυτικώς εκτέθηκε, η κείμενη ενωσιακή και εθνική νομοθεσία υπερκαλύπτουν και διασφαλίζουν με τρόπο αποτελεσματικότερο το αντικείμενο πιστοποίησης του εν λόγω πιστοποιητικού, εν συγκρίσει με την κατοχή αυτού.

Μειοψήφησε το Μέλος Χ. Ζαράρη ως εξής: «Επειδή, σύμφωνα με τα στοιχεία του φακέλου και τους εκατέρωθεν προβαλλόμενους ισχυρισμούς, δεν αποδεικνύεται ότι η απαίτηση κατοχής του επίμαχου προτύπου SA 8000 δεν έχει προστιθέμενη αξία πολλώ δε μάλλον ότι η πλήρωση του σκοπού του επιτυγχάνεται με μεγαλύτερη αποτελεσματικότητα και υπερκαλύπτεται δια μόνης της ύπαρξης της σχετικής εθνικής και ενωσιακής νομοθεσίας, του Συντάγματος και των αρμόδιων ελεγκτικών φορέων, εξάλλου αν γινόταν δεκτός ο ως άνω ισχυρισμός τότε πλήθος όσων προτύπων περί υγείας και ασφάλειας στην εργασία -αλλά και περιβαλλοντικής νομοθεσίας, κατά της δωροδοκίας, περί ασφάλειας των πληροφοριών – που ομοίως ζητούνται και ο

ίδιος ο προσφεύγων δηλώνει ότι κατέχει, θα καθίσταντο κενά περιεχομένου με την ίδια λογική, ήτοι ότι υφίσταται σχετική νομοθεσία και προστατεύονται από το Σύνταγμα. Όπως δε βασίμως ισχυρίζεται η αναθέτουσα αρχή, το επίμαχο Πιστοποιητικό Διαχείρισης Εταιρικής Κοινωνικής Υπευθυνότητας SA 8000 είναι ένα από τα πλέον αναγνωρίσιμα πρότυπα διεθνώς. Συγκεκριμένα δια του επίμαχου προτύπου, ζητούνται (στην πράξη) εχέγγυα υπευθυνότητας και σεβασμού των κοινωνικών δικαιωμάτων εκ μέρους του υποψήφιου οικονομικού φορέα (ad hoc ΑΕΠΠ 464/2018 και παρ. 1.1. του Οδηγού της Ευρωπαϊκής Επιτροπής (Γενική Διεύθυνση Απασχόλησης, Κοινωνικών Υποθέσεων και Ισότητας Ευκαιριών, Μονάδα D.2. - Γενική Διεύθυνση Εσωτερικής Αγοράς και Υπηρεσιών, Μονάδα C.3., Οκτώβριος 2010), με τίτλο: «Κοινωνικές αγορές - Οδηγός για τη Συνεκτίμηση των Κοινωνικών Πτυχών στις Δημόσιες Συμβάσεις», σελ. 7), στοιχεία που ενσωματώθηκαν στις Οδηγίες για τις δημόσιες συμβάσεις και εν προκειμένω στην Οδηγία 2014/24/ΕΕ η οποία περιλαμβάνει οριζόντια «κοινωνική ρήτρα», που επιτάσσει την ενσωμάτωση κοινωνικών χαρακτηριστικών/κριτηρίων κατά την ανάθεση των δημόσιων συμβάσεων (ad hoc ΑΕΠΠ 464/2018 σκ. 23 στην οποία ρητά παραπέμπει η αναθέτουσα αρχή). Περαιτέρω, ο προσφεύγων δεν ισχυρίζεται πολλώ δε μάλλον δεν αποδεικνύει ότι η απαίτηση του σχετικού προτύπου αντίκειται στο ισχύον νομικό πλαίσιο που διέπει την ανάθεση δημοσίων συμβάσεων, ούτε δύναται βασίμως να υποστηριχθεί ότι παρίσταται δυσανάλογο και επομένως μη νόμιμο, να αποφασίσει η αναθέτουσα αρχή να αναθέσει «κοινωνικά υπεύθυνη δημόσια σύμβαση» η οποία άλλωστε έχει ως αντικείμενο την βιώσιμη ανάπτυξη (σκοπός υπέρτερου δημοσίου συμφέροντος) και την αναβάθμιση της καθημερινότητας των κατοίκων, ως βασίμως ισχυρίζεται η αναθέτουσα αρχή παραθέτοντας πλήθος σχετικών διακηρύξεων και αποφάσεις της ΑΕΠΠ. Αναφορικά δε με την άρρηκτη σύνδεση με το αντικείμενο της σύμβασης, δεν προκύπτει τί άλλο θα μπορούσε να επικαλεστεί η αναθέτουσα αρχή προκειμένου να την αιτιολογήσει ούτε βέβαια ο προσφεύγων ισχυρίζεται πολλώ δε μάλλον δεν αποδεικνύει ότι το επίμαχο πρότυπο δύναται να ζητείται μόνο σε συγκεκριμένη κατηγορία συμβάσεων πολλώ δε μάλλον σε δημόσια έργα του αυτού προϋπολογισμού που κατά τα διδάγματα της κοινής πείρας θα απασχοληθεί πλήθος εργαζομένων διαφορετικών εθνικοτήτων και θρησκευτικών πεποιθήσεων. Για

τους ως άνω δε λόγους δεν δύναται βασίμως να υποστηριχθεί ότι η προσβαλλόμενη παρίσταται ανατιολόγητη ή δυσανάλογη, απορριπτόμενων των οικείων ισχυρισμών του προσφεύγοντος. Επομένως, η απαίτηση της επίμαχης διακήρυξης να διαθέτουν οι συμμετέχοντες Πιστοποιητικό Διαχείρισης Εταιρικής Κοινωνικής Υπευθυνότητας SA 8000 ή ισοδύναμο παρίσταται αιτιολογημένη, δεν νοθεύει τον ανταγωνισμό και τούτο διότι «Η εταιρική κοινωνική ευθύνη θεωρείται σημαντική για την ανταγωνιστικότητα και έχει καταδειχθεί ότι αποφέρει οφέλη όσον αφορά τη διαχείριση κινδύνου, την εξοικονόμηση κόστους, ..., τη διαχείριση των ανθρώπινων πόρων...» (βλ. επίσημο διαδικτυακό τόπο της Ε.Ε https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/?uri=LEGISSUM:corporate_social_responsibility), δεν αποτελεί διάκριση (ΔΕΕ, Απόφαση της 17.11.2002, C-513/99, Υπόθεση *Concordia Bus Finland Oy Ab*, σκέψεις 63 και 86), είναι σύμφωνη με τις γενικές αρχές της αναλογικότητας βάσει των όρων της διακήρυξης ήτοι εκτέλεσης έργου του αυτού αντικειμένου, κατά τα ως άνω, και προϋπολογισμού, ούτε δύναται βασίμως να υποστηριχθεί ότι εν προκειμένω η οικεία απαίτηση αποβαίνει σε βάρος του δημοσίου συμφέροντος. Τέλος, ανεξαρτήτως του εάν υφίσταται η μη πάγια κρίση της Αρχής, σε κάθε περίπτωση, σύμφωνα με την αιτιολογική σκέψη με αρ. 37 της οδηγίας 2014/24/ΕΕ, το γεγονός ύπαρξης σχετικής νομοθεσίας δεν θα πρέπει να εμποδίζει με κανένα τρόπο την εφαρμογή όρων και συνθηκών απασχόλησης πιο ευνοϊκών για τους εργαζόμενους (βλ. *ad hoc* ΑΕΠΠ 464/2018 Εισηγήτρια Χ. Χαραλαμποπούλου και 137/2020 Εισηγήτρια Χ. Ζαράρη), ούτε κωλύεται ο προσφεύγων να αποδείξει κατ' ισοδύναμο τρόπο ότι τηρεί τις οικείες απαιτήσεις, όρος περί ισοδυναμίας που προβλέπεται στη διακήρυξη παρά ταύτα ο προσφεύγων δεν μετέρχεται σχετικών ισχυρισμών, άλλωστε σύμφωνα με τον ως άνω αναφερόμενο Οδηγό της Ευρωπαϊκής Επιτροπής ως «κοινωνικά υπεύθυνες δημόσιες συμβάσεις» νοούνται οι πράξεις σύναψης συμβάσεων που λαμβάνουν υπόψη μία ή περισσότερες από τις ακόλουθες κοινωνικές πτυχές: ...ευρύτερη εκούσια συμμόρφωση με την εταιρική κοινωνική ευθύνη (ΕΚΕ)», ήτοι εδύνατο να συμμορφωθεί εκουσίως ανεξαρτήτως κατοχής του προτύπου, όμως ούτε τέτοιο ισχυρισμό προβάλλει, ως δεν προβάλλει ισχυρισμό ότι θα εδύνατο να αποτελέσει όρο εκτέλεσης».

Συναφώς, βασίμως η προσφεύγουσα υποστηρίζει ότι το ως άνω πιστοποιητικό απαιτείται να διαθέτει ο συμμετέχων οικονομικός φορέας, δοθέντος ότι, σύμφωνα με τα οριζόμενα στο άρ. 22.ΣΤ της Διακήρυξης η «Στήριξη στις ικανότητες άλλων φορέων (Δάνεια εμπειρία)» αφορά μόνο στα κριτήρια της οικονομικής και χρηματοοικονομικής επάρκειας και τα κριτήρια σχετικά με την τεχνική και επαγγελματική ικανότητα και όχι τον επίμαχο όρο περί προτύπων διασφάλισης ποιότητας, επομένως, σε κάθε περίπτωση, δεν θα μπορούσε να στηριχθεί στις ικανότητες τρίτου για την πλήρωση αυτού. *«Μειοψήφησε το Μέλος Χ. Ζαράρη, καθόσον ο επίμαχος ισχυρισμός προβάλλεται αλυσιτελώς και τούτο διότι το εάν μια απαίτηση είναι αναλογική ή όχι δεν επηρεάζεται από το εάν παρέχεται δυνατότητα στήριξης σε τρίτο φορέα καθόσον τούτο αποτελεί επιχειρηματική επιλογή και όχι δικαίωμα της αναθέτουσας αρχής να θεσπίζει τυχόν δυσανάλογες απαιτήσεις περίπτωση που άλλωστε κατά την ως άνω μειοψηφία δεν συντρέχει».*

Ακόμα, αλυσιτελώς η αναθέτουσα αρχή επικαλείται και προβάλλει την υπ' αρ. 464/2018 απόφαση της ΑΕΠΠ η οποία αφορά σε διαφορετικά πραγματικά περιστατικά και, πιο συγκεκριμένα, στην εκεί περίπτωση το επίμαχο πιστοποιητικό SA 8000:2008 συμπεριλαμβανόταν στην προσβαλλομένη Διακήρυξη στο Παράρτημα Α' «ΤΕΧΝΙΚΗ ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ – ΠΡΟΔΙΑΓΡΑΦΕΣ» (βλ. σκ. 5) αυτής, ήτοι στις τεχνικές προδιαγραφές, και όχι στα κριτήρια επιλογής, όπως εν προκειμένω, που διέπονται από διαφορετικό νομοθετικό πλαίσιο και χαρακτηριστικά, ήτοι δεν προκύπτει ταυτότητα αντικειμένου. Μειοψήφησε το Μέλος Χ. Ζαράρη *« Η ως άνω απόφαση αφορούσε μεν σε τεχνική προδιαγραφή αλλά και πάλι συνιστούσε προϋπόθεση συμμετοχής στον εν λόγω διαγωνισμό (ως αναγκαία προδιαγραφή που έπρεπε να πληρούν οι συμμετέχοντες), ως βασίμως ισχυρίζεται η αναθέτουσα αρχή και δεν προβλέπεται στήριξη ούτε σε αυτή την περίπτωση».*

Ομοίως αλυσιτελώς επικαλείται και παραθέτει η αναθέτουσα αρχή την υπ' αρ. 137/2020 απόφαση της ΑΕΠΠ διότι στην εκεί περίπτωση το επίμαχο πιστοποιητικό είχε συμπεριληφθεί στην εκεί Διακήρυξη, ο δε σχετικός λόγος προσφυγής αφορούσε το εάν το πιστοποιητικό ISO 26000:2010 αποτελεί ισοδύναμο αυτού (βλ. σκ. 32). Αναφορικά δε με τον ισχυρισμό της

αναθέτουσας αρχής επί της υπ' αρ. 1414/2020 απόφαση της ΑΕΠΠ που η προσφεύγουσα επικαλείται, βασίμως υποστηρίζει ότι αυτή ακυρώθηκε, δυνάμει της υπ' αρ. Α127/2021 απόφασης του Διοικητικού Εφετείου Πατρών, εντούτοις, όπως βασίμως υποστηρίζει η προσφεύγουσα, η εν λόγω δικαστική απόφαση ουδόλως έκρινε επί της ουσίας το ζήτημα του προτύπου SA 8000, ει μη μόνον δέχθηκε τη σχετική αίτηση ακύρωσης επί τη βάσει έλλειψης εννόμου συμφέροντος. Επομένως, ο μόνος λόγος της υπό κρίση προσφυγής γίνεται δεκτός ως βάσιμος.

18. Επειδή, ενόψει των αρχών της ίσης μεταχείρισης των διαγωνιζόμενων και της διαφάνειας των διαδικασιών σύναψης δημοσίων συμβάσεων, σε περίπτωση ακύρωσης μίας ή περισσότερων διατάξεων της Διακήρυξης που ρυθμίζουν τις προϋποθέσεις παραδεκτού των προσφορών ή τα κριτήρια ανάθεσης, όπως στην υπό κρίση Διακήρυξη, πρέπει να ακυρωθεί η Διακήρυξη στο σύνολό της (πρβλ. ΣτΕ 1135/2010, ΕΑ 1089/2009, ΣτΕ 2951- 52/2004 επταμ. και απόφαση ΔΕΚ στην υπόθεση C- 448/2001, ENV AG κ.λπ., Συλλ. 2003, σελ. Ι-14527, σκέψεις 92-95), ώστε να δοθεί δυνατότητα σε οικονομικούς φορείς, οι οποίοι ενδεχομένως δεν είχαν επιδείξει ενδιαφέρον εξαιτίας της αρχικής της μορφής, να υποβάλουν προσφορές, κατόπιν της τροποποίησής της.

19. Επειδή η εισήγηση γίνεται δεκτή κατά πλειοψηφία.

20. Επειδή, κατόπιν των ανωτέρω, η υπό κρίση προδικαστική προσφυγή πρέπει να γίνει δεκτή.

Για τους λόγους αυτούς

Δέχεται την προδικαστική προσφυγή.

Ακυρώνει την προσβαλλομένη, κατά το σκεπτικό.

Ορίζει την επιστροφή του κατατεθέντος παραβόλου.

Αριθμός απόφασης : 735/2022

Κρίθηκε και αποφασίστηκε στις 16.05.2022 και εκδόθηκε στις 17.05.2022 στον Άγιο Ιωάννη Ρέντη.

Η ΠΡΟΕΔΡΟΣ
ΑΙΚΑΤΕΡΙΝΗ ΖΕΡΒΟΥ

Η ΓΡΑΜΜΑΤΕΑΣ
ΕΥΑΓΓΕΛΙΑ ΠΕΤΡΟΥ